

SIRDS SŪTRA

„Sirds sūtru” budisma sekotāji Ķīnā, Tibetā un Japānā parasti zina no galvas. To uzsata par „mācības sirdi”, jo tā pauž vissvarīgākās budisma mācības idejas (5 kopumi, 5 maņu orgāni un prāts, 5 maņas kairinošie objekti un dharmas, 4 patiesības un mijatkarīgās rašanās 12 posmi, kas noslēdzas ar 4 dzīves fāzēm – dzimšanu, vecumu, slimību un nāvi).

Šie visi ir cilvēku pasaulīgo eksistenci veidojoši pamatelementi. Bet „Sirds sūtra” tie tiek pielīdzināti tukšumam, jo ir savstarpēji saistīti ar nosacītiem un mainīgiem faktoriem, kā arī ierobežoti laikā un telpā. Tāpat kā jēdzieni „mācība”, „samsāra” un „nirvāna”, tie eksistē tikai cilvēciskā apziņā un laicīgajā pasaulē. Dīzenākie no apskaidrotajiem (bodhisattvas-mahāsattvas), iedziļinoties tukšumā, kas vieno pasaulīgās parādības un patieso būtību, nonāk pie Vispārākās Gudrības.

Sākotnēji „Sirds sūtra” bija daļa no „Vispārākās Gudrības sūtras” (sanskrit. *pradžñā pāramitā sūtra*), kas ieņem visnozīmīgāko vietu mahājānas svētajos rakstos. „Vispārākās Gudrības sūtra” ir milzīgs svēto rakstu apkopojums, kurā ietverti simtiem īsāku tekstu, to skaitā arī „Sirds sūtra” un „Dimanta sūtra”. Tikai ar laiku tās atdalījās un kļuva pazīstamas kā atsevišķi darbi. Vissenākie zināmie šo sūtru teksti nāk no 6.gs.

Tad arī „Sirds sūtrai” tika pievienota mantra, kas sanskritā skan šādi: *gate gate pāragate pārasamgate bodhi svāhā*. Tā norāda uz trīs garīgā pilnveidošanās procesa pakāpēm: *gate* (aizgājis), *pāra-gate* (pāri visam aizgājis), *pāra-sam-gate* (pilnīgi visam pāri aizgājis), *bodhi* (apskaidrība), *svāhā* (patiesi tā). Latviešu valodā ir arī pārfrazēti tulkojumi: „iesim, iesim, kopā iesim, kopā iesim uz apskaidrību” vai arī „gāja, gāja, pārgāja, viss pārgāja, labi, ka pārgāja”.

Šeit piedāvāts sūtras īsās versijas tulkojums no ķīniešu valodas.

Vispārākās Gudrības sirds¹ sūtra

般若菠蘿蜜多心經

bo že bo luo mi duo sjiņ dzjin

Bodhisattva Avalokitešvara,
ielūkojies patiesajā būtībā un īstenojies dziļo Vispārāko Gudrību,
skaidri ieraudzīja, ka pieci kopumi² ir tukši,
tā pārvarot visas ciešanas.

Šāriputra³, krāsa⁴ neatšķiras no tukšuma, tukšums – no krāsas;
krāsa ir tukšums, tukšums – krāsa,
tieši tāpat arī sajūtas, izšķirtspējas, darbības un apziņa.
Šāriputra, visas dharmas⁵ ir tukši tēli:
tās nerodas un neizzūd, neaptraipās un nekļūst tīras, nevairojas un nesarūk.

Tāpēc tukšumā nav
ne krāsu, ne sajūtu, ne izšķirtspēju, ne darbību, ne apziņas⁶.
Nav acu, ausu, deguna, mēles, ķermeņa un domu.⁷
Nav krāsu, skaņu, smaržu, garšu, taustes un dharmu.⁸
No tā, ka nav redzes lauka⁹ līdz tam¹⁰, ka nav domu apziņas¹¹ lauka.

¹ Ķīn. *sjiņ* 心 – sirds, prāts, sirdsprāts.

² Šeit uzskaitīti 5 kopumi (sanskrit. *skandha*), kas raksturo un nosaka cilvēka esamību un eksistenci šajā pasaulē: veidoli, sajūtas, uztvere, karmiskie salikumi un apziņa.

³ Viens no Šākjāmuni Buddhas mācekļiem, kurš sūtrās bieži iesaistās sarunās ar Skolotāju.

⁴ Ķīn. *se* 色 – krāsa. Attiecas uz pasaulīgajām formām un veidoliem, ko var saskatīt ar redzi, tai pat laikā norādot uz kārdinājumiem un iekāri. Sanskrita ekvivalents ir *rūpa* – rumpis, veidols, forma.

⁵ Sim jēdzienam ir divas nozīmes: 1. pasaulīgās eksistences elementi, apziņi stāvokļi, materiālās parādības; 2. istā realitāte.

⁶ Ķīn. *ši* 識 – apziņa, apzināšanās, uztvere.

⁷ Ķīn. *ji* 意 – doma, nodoms, nolūks, prāts.

⁸ Nav pieciem maņu orgāniem atbilstošo uztveres objektu, kā arī prāta uztveres objektu (dharmu).

⁹ Ķīn. *dzjie* 界 (sanskrit. *dhātu*, tib. *khams*) – sfēra, lauks, joma, pasaule. Burtiskā tulkojumā *jaņ dzjie* 眼界 ir – acu sfēra, bet šeit domāts uztveres lauks, kas savieno maņas ar maņu objektiem.

No tā, ka nav neskaidrības¹² līdz tam, ka nav neskaidrības izbeigšanās,
Un līdz pat tam, ka nav dzīvības un nāves¹³ un arī nav to izbeigšanas.¹⁴
Nav ciešanu, cēloņu, izdzēšanas¹⁵ un ceļa.¹⁶
Nav zināšanu, nav iegūšanas, nav iegūstamā.

Visi bodhisattvas balstās uz Vispārāko Gudrību.
Tāpēc sirdsprātam¹⁷ nav šķēršļu, un bez šķēršļiem nav arī baiļu.
Tālu prom no ačgārnajām iedomām, pilnīgajā nirvānā
visu trīs laiku buddhas balstās uz Vispārāko Gudrību,
tādējādi sasniedzot nepārspējamo, pilnīgo apskaidrību.¹⁸
Tāpēc zini, ka šī ir dižā svētuma mantra, dižās skaidrības mantra,
vispārākā¹⁹ un ne ar ko nesalīdzināmā²⁰.

Tā spēj izskaust visas ciešanas, ir patiesa, nav maldi.
Tāpēc to sauc par Vispārākās Gudrības mantru, un tā skan šādi:
*dzjiedi dzjiedi boluodzjiedi boluosengdzjiedi putisapohe.*²¹

¹⁰ Domātas uztveres spējas, kas savieno maņu orgānus un prātu ar attiecīgajiem sešiem uztveres objektu veidiem.

¹¹ Ķīn.ji ši 意識 – apziņa; prāts un apziņa; domas un apziņa; prāta apziņa. Ķīniešu valodā nav iespējams noteikt gramatisko saistību starp abiem jēdzieniem. Šeit arī spēle ar vārdiem, jo apziņu var apzīmēt gan ar *ji*, gan ar *ji ši*, bet *ji* pats par sevi nozīmē – domas jeb prāts, kas bija minēts iepriekš kā sestā maņa. Savukārt, apziņa ir piektā no skandhām jeb uzkrājumiem, kas veido cilvēcisko eksistenci.

¹² Ķīn.vu min 無明 – neskaidrība, nezināšana, maldi.

¹³ Domātas pasaulīgās dzīves četras fāzes, kas rada ciešanas: dzimšana, novecošana, slimība, nāve.

¹⁴ Šeit saīsinātā veidā norādīts uz 12 savstarpēji atkarīgajām rašanās procesa daļām: nezināšana (1) ir visu ciešanu pamatā, no tās rodas karmiskie faktori (2), apziņa (3), nosaukumi un veidoli (4), maņu orgāni un prāts (5), saskarsme (6), sajūtas (7), vēlmes (8), pieķeršanās (9), rašanās (10), dzimšana (11), vecums un nāve (12). Pēc tam aplis sākas no jauna. Šie 12 posmi eksistē pasaulīgajā realitātē un ir atkarības un ciešanu pamatā, bet to būtība pati par sevi ir tukša, jo tā nav mūžīga, patstāvīga un neatkarīga.

¹⁵ Ķīniešu valodā trešā Cēlā Patiesība tiek nosaukta tāpat kā nirvāna (*mie* 滅), un to burtiski no ķīniešu valodas var tulkot kā – izdzēšana (kā uguni nodzēš ar ūdeni).

¹⁶ Šeit uzskaitītas Četras Cēlās Patiesības: pastāv ciešanas (1), ciešanām ir cēloņi (2), cēloņus iespējams novērst (3), praktizējot astoņkārtīgo ceļu (4), ko piedāvā budisms, lai iegūtu pilnīgu atbrīvošanos un sasniegtu nirvānu. „Sirds sūtra” māca, ka arī visas šīs labās un cēlās mācības ir pasaulīgas parādības, kas eksistē tikai nosacīti, atkarībā viena no otras, no apstākļiem, laika un telpas.

¹⁷ Ķīn.sjīn 心 – sirds, prāts, sirdsprāts.

¹⁸ Ķīniešu tekstā šeit dota sanskrita zilbju fonētiskā transkripcija, tādēļ tulkojums ņemts no sanskrita termina (*anuttara samjaka sambodhi*).

¹⁹ Ķīn. vu šan džou 無上咒 – mantra, par kuru nav nekas augstāks.

²⁰ Ķīn. vu den den džou 無等等咒 – pakāpēs nesalīdzināmā mantra.

²¹ Šis ir sanskrita mantras fonētiskā skanējuma atveidojums ķīniešu valodā. Mūsdienu ķīniešu valodas izrunā novērojama ļoti liela atšķirība no sanskrita oriģināla, taču, domājams, ka Tan dinastijas laikā vārdus izrunāja citādi, līdz ar to skanējums varēja būt daudz līdzīgāks sanskritam.